

Vzdelávaním k bezpečnosti? (III. Panel)

Tretia a zároveň posledná panelová diskusia 11. ročníka Slovenského bezpečnostného fóra niesla názov “Vzdelávaním k bezpečnosti?”. V úlohe rečníkov panela vystúpili Veronika Remišová, poslankyňa NR SR a podpredsedníčka Výboru Národnej rady pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport, Maroš Borza, riaditeľ Odboru krízového manažmentu Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, Peter Terem, vedúci Katedry medzinárodných vzťahov Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a Jozef Bátora, profesor Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave.

Ešte pred začiatkom samotného panelu vystúpil Marek Lenč, moderátor Okrúhleho stola mladých lídrov, sprievodného podujatia SBF 2017, s krátkym zhrnutím výstupov z tejto diskusie. Zhrnutie výstupov vytvorilo základ pre panelovú diskusiu, pričom ponúklo analýzu vzťahu vzdelania a bezpečnosti. Mladí lídri v rámci vzájomnej debaty usilovali nájsť odpovede na otázky „K čomu máme vzdelávať?“ a „Čo je úlohou školstva?“. Pri analýze vychádzali z dokumentu o siedmych kľúčových zručnostiach, ktoré by mali budúci absolventi vysokých a stredných škôl ovládať.

Najdôležitejšou zručnosťou je kritické myslenie, ktoré u súčasných slovenských študentov absentuje. Efektívna ústna a písomná komunikácia, adaptabilita a schopnosť analytického myslenia sú ďalšími nevyhnutnými prvkami pre aktívne integrovanie a etablovanie sa na trhu práce. Participanti taktiež diskutovali o kvalite bezpečnostného prostredia, pričom dospeli k záveru, že bezpečnostné prostredie SR narušila migračná kríza a ruská anexia Krymu. Napokon sa všetci zúčastnení zhodli, že spôsob “ako vzdelávať” je v prvom rade úloha vlády, prostredníctvom školstva, pričom by hlavným cieľom malo byť vzdelávanie študentov vo formatívnom veku. Je potrebné klásť dôraz na moderné dejiny a náuku o občianskej spoločnosti. Okrem štátu je nevyhnutné zapojenie mimovládnej sféry a sociálnych sietí. Dôležitým je aj vzdelávanie učiteľov. *“Nemôžeme vzdelávať len mladých. Nesmieme zabudnúť aj na tých, ktorí vzdelávajú,”* dodal Lenč.

Na Lenčovo zhrnutie reagovali všetci rečníci panela súhlasom. Poslankyňa Remišová dodala, že je dôležité rozprávať o problémoch vo vzdelávaní. *“Vzdelávanie je kľúčový moment v bezpečnostných hrozbách,”* podotkla, dodávajúc, že mladí ľudia sú našou nádejou. Ďalej

poznamenala, že OECD testuje žiakov v rôznych oblastiach, mimo iného aj v rámci “global education survey”, ktoré má za úlohu zistiť, či sú žiaci schopní kriticky rozmýšľať. Obáva sa, že toto testovanie dopadne zle, nakoľko sú slovenskí študenti zvyknutí “*ticho sedieť a memorovať fakty*”. Problém podľa nej taktiež predstavuje skutočnosť, že v učebných osnovách je iba maličká časť venovaná moderným dejinám a poznatkom o EÚ a NATO. Preto sa nemôžeme čudovať, že mladým ľuďom chýbajú elementárne poznatky o týchto štruktúrach.

Maroš Borza zdôraznil, že je nevyhnutná zmena v systéme. “*Potrebujeme zmenu vzdelávania v bezpečnosti,*” povedal. Bezpečnostné témy sú iba prierezové. Nájdeme ich v občianskej náuke, v dejepise, v rámci ochrany života a zdravia, didaktických hier a účelových cvičení. Síce sú určité prvky rozobrané vo vyššie uvedených predmetoch, no úroveň vzdelania ohľadom bezpečnosti z globálnej stránky je slabá. Ako príklad lepšieho vzdelania uviedol Českú republiku a Poľsko. Zároveň kládol dôraz na brannú výchovu ako novú modernú výchovu o bezpečnosti, nie ako prežitok z pred roka 1989.

V diskusii pokračoval profesor Terem tvrdením, že bezpečnostné témy vytvárajú potreby efektívnejšieho vzdelávacieho systému. Problematika vzdelania sa dá vnímať v dvoch rovinách. Prvý, konkrétny aspekt hovorí o témach, ktoré súvisia s ochrannou života a zdravia, protipožiarnou ochranou, ochranou proti účinkom zbraní hromadného ničenia a podobne. Druhý, všeobecný aspekt, hovorí, že kvalitný vzdelávací systém posilňuje odolnosť spoločnosti voči nežiaducim javom, akými sú radikalizmus, či extrémizmus. Ďalej poukázal na to, že vo vzdelávaní chýba mladým ľuďom priestor na vyjadrenie sa na aktuálne problémy a dianie v meste, v štáte, či v EÚ.

Profesor Batora súhlasil, že odolnosť spoločnosti je spojená s kvalitnou vzdelávaním. Načrtol zaujímavý model spracovania údajov minulosti z komplexného pohľadu, tzv. Geschichtsbewältigung, ktorý sa využíva v Nemecku. Napríklad tému, akou je nástup fašizmu, študenti preberali z ekonomickej, sociálnej, politickej stránky, aby lepšie pochopili dané obdobie a následne nemali záujem o ideológie, akou je napríklad nacizmus. Vzdelanie jednoducho musíme presunúť od transmisie k formovaniu názorov, postojov a hodnôt.

Diskusia pokračovala priblížením vybraných vzdelávacích projektov. Profesor Bátora spomenul projekt Zabudnuté Slovensko, v rámci ktorého diskutujú odborníci, think-tankoví experti, politológovia, experti z akademickej pôdy, alebo z denníkov so študentmi o liberálnej demokracii a rozoberajú témy, akými sú xenofóbia, extrémizmus, rasizmus. Poznamenal, že na školách chýbajú študijné programy, ktoré by sa venovali bezpečnostným štúdiám. Profesor Terem načrtol aktivity Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov UMB, pričom zároveň zdôraznil, že snaha prepojiť teóriu s praxou je kľúčová. Existuje množstvo mimovládnych organizácií, napr. Euroatlantické centrum, alebo Globsec, ktoré sa zaoberajú verejnou diplomaciou a svojimi podujatiami formujú a vzdelávajú mládež. Treba však dodať, že napriek existencii množstva mimovládnych organizácií chýba zastrešenie rezortom školstva a taktiež mládežnícke organizácie a občianske združenia pociťujú nedostatok financií z národných grantov.

Poslankyňa Remišová následne načrtla veľkú reformu školstva, "Učiace sa Slovensko", ktorú aj napriek veľkým rezervám vníma ako pozitívny projekt. „*Dve generácie nám utiekli, nenechajme utiecť ďalšiu.*“ Mladí ľudia podľa jej názoru volia extrémistické strany, pretože na školách chýba hodnotové vzdelávanie. Nemáme zadefinované, akým hodnotám chceme deti učiť. Napokon označila sociálne siete, konkrétne Facebook, ako nevďačný fenomén, pretože funguje ako uzavretá komora, kde mladí spoločne zdieľajú rovnaké názory a koničky. „*Facebook nepodporuje diskusiu, toleranciu, súžitie, či pluralitu,*“ dodala.

Maroš Borza v závere poznamenal, že nemôžeme za nedostatky vo vzdelávaní viniť len inštitúcie, pretože neoddeliteľnou súčasťou vzdelávania mladých sú aj ich rodičia, ktorý formujú ich myslenie. Panelovú diskusiu ukončil profesor Terem slovami „*Bezpečnosť štátu v budúcnosti bude závisieť čoraz viac od toho, či dokážeme presadiť vzdelanie ako pozitívnu hodnotu.*“